

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความรู้และเจตคติที่มีต่อกฎหมายในชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย
2. กฎหมายในชีวิตประจำวัน
3. แนวคิดเกี่ยวกับเจตคติ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย

1. ความหมายของกฎหมาย

กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ (2544 : 104) ให้ความหมายของกฎหมายว่า กฎหมายคือ ข้อบังคับของรัฐอันเป็นส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบทางสังคม เพื่อใช้ควบคุมความประพฤติของพลเมือง ซึ่งหากผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษหรือผลร้ายอย่างอื่นโดยเจ้าพนักงานของรัฐเป็นผู้ดำเนินการบังคับ

สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ (2544 : 1) กล่าวว่า กฎหมาย คือ บรรดาข้อบังคับของรัฐหรือประเทศที่ใช้บังคับความประพฤติของบุคคลอันเกี่ยวข้องด้วยความสัมพันธ์ระหว่างกัน ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามจะมีความผิดและต้องถูกลงโทษ

ประสพสุข บุญเดช และคณะ (2544 : 1) นิยามความหมายของกฎหมายว่า กฎหมายคือ คำสั่ง หรือระเบียบข้อบังคับซึ่งผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐหรือในประเทศได้กำหนดเป็นกฎเกณฑ์ เพื่อใช้ควบคุมความประพฤติของบุคคลในสังคมให้ปฏิบัติตาม เพื่อความสงบสุขและความมั่นคงในประเทศ ผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษหรือผลร้ายอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ระบุไว้ในคำสั่งหรือระเบียบข้อบังคับนั้น

โกคิน พลกุล (อ้างถึงใน เมธา วาตีเจริญ. 2545 : 5) อธิบายว่ากฎหมาย หมายถึง กฎเกณฑ์ระเบียบแห่งการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม ที่มีการจัดตั้งเป็นระเบียบที่แน่นอนซึ่งเรียกว่า “รัฐ” โดยมีสภาพบังคับของสังคม กฎเกณฑ์ใดที่กำหนดถึงการอยู่ร่วมกันแต่ไม่มีสภาพบังคับของสังคม ไม่ถือว่าเป็นกฎหมาย และสภาพบังคับของสังคมเป็นองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ

สังคม เช่น ในทางอาญาจะมีตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์เป็นองค์กรที่แบ่งแยกหน้าที่กัน บังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดความผาสุกแก่สังคม

หลวงจํารูญเนติศาสตร์ (อ้างถึงใน นัยนา เกิดวิชัย.2545:7) อธิบายว่า กฎหมายเป็นคำสั่ง หรือข้อห้ามซึ่งมนุษย์ต้องเคารพในความประพฤติต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน อันมาจากรัฐสภาธิปไตย หรือหมู่วมวลมนุษย์มีลักษณะทั่วไปใช้บังคับได้เสมอไปและจำต้องปฏิบัติตาม

จอห์น ออสติน (Austin, John. 1954 อ้างถึงในภูมิชัย สุวรรณดีและคณะ.2546:15) ได้ให้ คำนิยามความหมายของคำว่า “กฎหมาย” ไว้ว่ากฎหมายคือคำสั่ง คำบัญชาของรัฐสภาธิปไตย ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามย่อมถูกลงโทษ

อมร รักษาสัตย์ (อ้างถึงใน ดิเรก ควรสมาคม.2548:25) ได้อธิบายความหมายของ กฎหมายว่า คือบรรดากฎข้อบังคับทั้งหลายที่มีลักษณะที่จะใช้บังคับแก่ประชาชนได้ สิ่งใดที่ใช้ บังคับไม่ได้ไม่ถือว่าเป็นกฎหมาย

นัยนา เกิดวิชัย (2545:8) ได้สรุปความหมายของกฎหมายว่า กฎหมายคือคำสั่งหรือ ข้อบังคับของรัฐสภาธิปไตย ซึ่งบัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดความประพฤติของมนุษย์ มีลักษณะที่ใช้ได้ ทั่วไปและใช้บังคับได้เสมอ ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามจะได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษ

นิภาพร ทิวถนอม (2537:2) ได้สรุปความหมายของกฎหมายโดยทั่วไปว่า กฎหมายคือ บรรดาข้อบังคับทั้งหลายทั้งมวลของรัฐหรือของประเทศที่ตราขึ้นเพื่อใช้บังคับความประพฤติของ บุคคลอันเกี่ยวข้องด้วยความสัมพันธ์ระหว่างกัน ถ้าใครฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามก็จะต้องมีความผิดและถูกลงโทษหรือถูกบังคับให้กระทำหรืองดเว้นกระทำ

ภูมิชัย สุวรรณดี และคณะ (2546:16) กล่าวว่า กฎหมาย หมายถึง กฎเกณฑ์ที่กำหนด ความประพฤติของบุคคลให้ต้องปฏิบัติตามหรือควรปฏิบัติตาม มิฉะนั้นจะได้รับผลร้ายหรือไม่ ได้ผลดีที่เป็นสภาพบังคับโดยเจ้าหน้าที่ในระบบกฎหมาย

เมธา วาดีเจริญ (2545:6) ได้สรุปความหมายของกฎหมาย ว่ากฎหมายเป็นคำสั่งหรือ ข้อบังคับของรัฐ ซึ่งได้ร่วมกันบัญญัติขึ้น เพื่อกำหนดความประพฤติของประชาชนในรัฐหรือใน ประเทศของตนให้ปฏิบัติโดยเท่าเทียมกัน หากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ยอมประพฤติปฏิบัติตามก็จะมี ความผิดและถูกลงโทษ

โกเมศ ขวัญเมือง และสิทธิกร ศักดิ์แสง (2549:18) ได้กล่าวสรุปว่ากฎหมาย คือ บรรดา กฎเกณฑ์ที่สถาบันหรือผู้มีอำนาจสูงสุดในสังคมกำหนดแบบแผน ความประพฤติของบุคคลใน ความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน โดยมุ่งหมายให้คนในสังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและ ยุติธรรม โดยมุ่งกระบวนกรบังคับอย่างเป็นทางการเป็นกิจจะลักษณะ กฎหมายเป็นเรื่องของกฎระเบียบ แบบ

แผน เป็นเรื่องของเหตุผล เป็นเรื่องของคุณธรรม เป็นกติกาของสังคมมนุษย์ที่มีการจัดตั้ง เป็นเครื่องประสานประโยชน์ของมนุษย์ทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม

จากการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า กฎหมาย คือ คำสั่งหรือข้อบังคับที่ประชาชนต้องปฏิบัติตาม เพื่อบังคับใช้ความประพฤติของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม หากฝ่าฝืนก็จะมีบทลงโทษ

2. ลักษณะของกฎหมาย

ภูมิชัย สุวรรณดี และคณะ (2546 : 17-20) ได้จำแนกลักษณะของกฎหมายไว้ 4 ประการ คือ

1) กฎหมายต้องมีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์ คือ ต้องเป็นข้อบังคับที่เป็นมาตรฐาน (Standard) ที่ใช้วัดและใช้กำหนดความประพฤติของสมาชิกของสังคมว่าถูกหรือผิด ทำได้หรือทำไม่ได้

2) กฎหมายต้องกำหนดความประพฤติของบุคคล คือ การเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายภายใต้การควบคุมของจิตใจ

3) กฎหมายต้องมีสภาพบังคับ กฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดความประพฤติของมนุษย์เพื่อให้มนุษย์ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์จึงจำเป็นต้องมีสภาพบังคับในกรณีที่มีการฝ่าฝืนกฎหมาย กฎเกณฑ์ข้อบังคับใดไม่มีสภาพบังคับไม่เรียกว่าเป็นกฎหมาย

4) กฎหมายต้องมีกระบวนการที่แน่นอน กฎหมายนั้นมีสภาพบังคับ แต่สภาพบังคับของกฎหมายนั้นจะต้องมีกระบวนการที่แน่นอนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในการบังคับการให้เป็นไปตามสภาพบังคับ

เมธา วาดีเจริญ (2545 : 6-8) ได้แยกลักษณะของกฎหมายไว้ดังนี้

1) กฎหมายเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับที่เกิดขึ้นจากรัฐาธิปไตย คือบุคคลที่มีอำนาจสูงสุดของรัฐหรือประเทศโดยใช้อำนาจนิติบัญญัติสร้างกฎหมายซึ่งเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร

2) กฎหมายเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับที่ใช้ได้ทั่วไปในเขตประเทศหรือรัฐนั้น

3) กฎหมายเป็นข้อบังคับที่ใช้ได้เสมอไป เมื่อมีประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้วใช้ได้ไปตลอดทุกยุคทุกสมัย

4) กฎหมายเป็นข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติตาม เมื่อประกาศบังคับใช้แล้วประชาชนในรัฐหรือประเทศจะต้องปฏิบัติตามหรืองดเว้นปฏิบัติตามที่บังคับไว้ ผู้ที่ฝ่าฝืนข้อบัญญัติของกฎหมายจะต้องถูกลงโทษตามที่บัญญัติไว้

5) กฎหมายต้องมีสภาพบังคับ คือต้องกำหนดโทษไว้

นอกจากนี้ พรชัย สุนทรพันธ์ และณัฐพงศ์ โประกะบุตร (2539 : 9-12) ยังสรุปลักษณะสำคัญของกฎหมายได้ดังนี้

- 1) กฎหมายมีลักษณะเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับ ที่กำหนดให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตาม
- 2) กฎหมายเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับที่มาจากรัฐาธิปไตย คือมาจากผู้มีอำนาจสูงสุดของประเทศ
- 3) กฎหมายเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับที่ใช้ได้โดยทั่วไป คือเมื่อประกาศใช้แล้วจะใช้บังคับกับสมาชิกทุกคนในสังคม โดยจะไม่เฉพาะเจาะจงเพียงคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
- 4) กฎหมายเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับที่ใช้ได้ตลอดไป คือ เมื่อกฎหมายประกาศใช้แล้วหากไม่มีกฎหมายอื่นใดมายกเลิก กฎหมายนั้นก็จะมีผลใช้บังคับได้ตลอดไป
- 5) กฎหมายจะต้องมีสภาพบังคับ สภาพบังคับทางอาญามี 5 ประการ คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ส่วนสภาพบังคับทางแพ่งมี 2 ประการ คือ ชดใช้ค่าเสียหายและชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เช่น การทำให้เสียสิทธิ์

นัยนา เกิดวิชัย (2545 : 8-10) ได้กล่าวว่กฎหมายจะต้องประกอบด้วยลักษณะต่างๆดังต่อไปนี้

- 1) กฎหมายต้องเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับของรัฐาธิปไตย คำสั่งหรือข้อบังคับ หมายถึงการแสดงออกซึ่งความประสงค์ของผู้มีอำนาจในลักษณะเป็นการบังคับ เพื่อให้บุคคลอีกคนหนึ่งกระทำหรืองดเว้นกระทำการ คำสั่งและข้อบังคับนี้ต้องเป็นของรัฐาธิปไตย
- 2) กฎหมายต้องเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับที่กำหนดความประพฤติของมนุษย์ คือกฎหมายต้องเป็นเรื่องของการกำหนดความประพฤติของมนุษย์เท่านั้น
- 3) กฎหมายต้องเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับที่ใช้ได้ทั่วไป หมายความว่า กฎหมายเมื่อประกาศใช้แล้วจะมีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไปไม่ระบุเฉพาะเจาะจงว่าเพื่อประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกำหนดให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งต้องปฏิบัติตามเท่านั้น
- 4) กฎหมายต้องเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับที่ใช้ได้เสมอไป (Continuity) หมายความว่ากฎหมายเมื่อประกาศมีผลบังคับใช้แล้วก็ใช้ได้ตลอดไป จนกว่าจะถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกโดยกระบวนการที่ถูกต้องตามขั้นตอนในภายหลัง
- 5) กฎหมายต้องมีสภาพบังคับ (Sanction) กฎหมายนั้นเมื่อประกาศใช้แล้ว ถ้ามีผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามและถือว่าเป็นการละเมิดต่อกฎหมายแล้ว ผู้นั้นจะต้องได้รับผลตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ การดำเนินวิธีบังคับนี้เรียกว่า Sanction

3. การใช้กฎหมาย

นัยนา เกิดวิชัย (2545 : 112-127) ได้กล่าวถึงการใช้กฎหมายไว้ดังนี้

3.1 ผู้ใช้กฎหมาย

กฎหมายมีลักษณะที่ใช้บังคับได้ทั่วไป ดังนั้น เมื่อบุคคลใดมีเหตุอันจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับกฎหมายก็ย่อมจะต้องเป็นผู้ใช้กฎหมายนั้น ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายจึงสามารถแยกออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 4 กลุ่ม คือ 1) ประชาชน 2) นักนิติศาสตร์ 3) เจ้าพนักงาน ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และเจ้าพนักงานอื่นที่ต้องอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติราชการ 4) ศาล

3.2 วันเริ่มใช้กฎหมาย

3.2.1 ให้ใช้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

3.2.2 ให้ใช้ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

3.2.3 กำหนดเวลาให้ใช้ในอนาคตคือกรณีที่กฎหมายประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว แต่ระบุให้เริ่มใช้เป็นเวลาในอนาคตโดยกำหนดวันใช้บังคับเป็นเวลาด่วงหน้าหลายๆ วันเพื่อให้เจ้าพนักงานและประชาชนเตรียมพร้อมที่จะปฏิบัติตามกฎหมายนั้น หรือเพื่อให้ทางราชการเองมีโอกาสตระเตรียมเครื่องมือ เครื่องใช้ แบบพิมพ์ ฝึกหัดอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น กำหนดเวลาในอนาคตอาจแยกออกเป็น 3 กรณี คือ 1) กำหนดเป็นวัน เดือน ปี ให้ใช้กฎหมายที่แน่นอนมาให้ 2) กำหนดให้ใช้ในอนาคตโดยไม่ระบุเป็นวันเดือนปี แต่กำหนดเป็นระยะเวลาที่วัน กี่เดือน หลังจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา 3) การกำหนดให้ในอนาคตโดยไม่ระบุวันเดือนปีหรือระยะเวลาที่แน่นอน แต่กำหนดไว้กว้างๆว่าจะให้ใช้กฎหมายบังคับเมื่อไรจะประกาศออกมาเป็นกฎหมายระดับรอง เช่น พระราชกฤษฎีกาหรือกฎกระทรวงจะกำหนดสถานที่และวันใช้บังคับของกฎหมายอีกครั้งเพื่อให้รัฐบาลใช้ดุลพินิจพิจารณานำกฎหมายมาใช้ให้เหมาะสมแก่สภาพท้องที่และให้เวลาแก่เจ้าพนักงานของรัฐบาลที่จะเตรียมการไว้ให้เรียบร้อย ก่อนที่กฎหมายจะใช้บังคับ

3.2.4 ให้ใช้ย้อนหลังขึ้นไปก่อนวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

3.3 สถานที่ใช้กฎหมาย แยกออกพิจารณาได้ดังนี้

3.3.1 กฎหมายใช้บังคับทั่วราชอาณาจักร เมื่อมีการประกาศใช้กฎหมายใดแล้ว ถ้าไม่มีบทบัญญัติกำหนดสถานที่ใช้ไว้เป็นอย่างอื่น กฎหมายนั้นต้องใช้บังคับได้ทั่วราชอาณาจักรไทย

คำว่า “ราชอาณาจักร” (Royal Kingdom) หมายถึง 1) พื้นดินในประเทศไทย (รวมถึงแม่น้ำ ลำคลอง บึง ทะเลสาบด้วย) 2) ทะเลอันเป็นอ่าวไทย ตามพระราชบัญญัติกำหนดเขตจังหวัดในอ่าวไทยตอนใน พ.ศ. 2520 3) ทะเลอันห่างจากฝั่งที่เป็นดินแดนของประเทศไทยมาเกิน 12 ไมล์ทะเล 4) พื้นอากาศเหนือพื้นที่ตามข้อ (1) (2) และ (3)

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 ยังได้บัญญัติให้การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทยไม่ว่าอยู่ ณ ที่ใดให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักร รวมทั้งการกระทำความผิดในสถานทูตไทยในต่างประเทศที่ผู้กระทำหรือผู้เสียหายเป็นคนไทยก็ให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดที่อยู่ใต้บังคับของกฎหมายไทยด้วย แต่ไม่ได้หมายความว่าสถานทูตไทยในต่างประเทศเป็นราชอาณาจักร

3.3.2 กฎหมายใช้บังคับเฉพาะท้องถิ่นบางส่วนในราชอาณาจักร

กฎหมายบางฉบับมีความมุ่งหมายเพื่อใช้บังคับเฉพาะเขตท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งภายในราชอาณาจักร เช่น กฎหมายเกี่ยวกับระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นจะใช้บังคับเฉพาะภายในท้องถิ่นนั้นๆ

3.3.3 กฎหมายใช้บังคับถึงการกระทำที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร

3.3.4 บุคคลที่กฎหมายใช้บังคับ เป็นไปตาม “หลักดินแดน” กล่าวคือกฎหมายไทยที่ตราออกมาใช้บังคับในประเทศไทยย่อมใช้บังคับแก่บุคคลทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าวเพราะถือว่าทุกคนที่อยู่ในประเทศไทยย่อมต้องปฏิบัติตามกฎหมายไทย แต่มีข้อยกเว้นที่กฎหมายอาจไม่ใช้บังคับแก่บุคคลบางประเภท ซึ่งต้องมีกฎหมายกำหนดไว้โดยชัดแจ้ง ได้แก่

(1) ยกเว้นตามกฎหมายไทย กฎหมายของประเทศไทยได้ยกเว้นไม่ใช้บังคับแก่บุคคลต่อไปนี้

(2) พระมหากษัตริย์ เพราะถือว่าพระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้

(3) สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐมนตรี กรรมการและบุคคลที่ประธานสภาอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริงในสภา ตลอดจนบุคคลผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมตามข้อบังคับของสภา

(4) ข้อยกเว้นตามกฎหมายอื่นๆของไทย เช่น พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยกรยกเว้นภาษีอากร ได้ยกเว้นภาษีอากรแก่องค์การ

สหประชาชาติ ทบวงการชำนัญพิเศษของสหประชาชาติ สถานเอกอัครราชทูต สถานทูต สถานกงสุลและบุคคลในคณะทูตและคณะกงสุล เป็นต้น

(5) ยกเว้นตามกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง ได้แก่ 1) ประมุขแห่งรัฐต่างประเทศ 2) ทูตและบุคคลในคณะทูต 3) บุคคลอื่นที่กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมืองให้เอกสิทธิ์และคุ้มครองไว้ 4) กองทัพต่างประเทศที่เข้ามายึดครองราชอาณาจักร 5) บุคคลที่กฎหมายพิเศษให้ได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกัน เช่น บุคคลที่ทำงานในหน่วยงานขององค์การสหประชาชาติ

4. ความสำคัญของกฎหมาย

ดิเรก ควรสมาคม (2548 : 34-37) แบ่งความสำคัญของกฎหมายไว้ดังต่อไปนี้

(1) ความสำคัญของกฎหมายในเรื่องความยุติธรรม อริสโตเติล ได้อธิบายเรื่องความยุติธรรมไว้ โดยจำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ ความยุติธรรมในเชิงแบ่งส่นปันส่วน (Distributive Justice) ความยุติธรรมในเชิงชดเชยหรือทดแทน (Corrective Justice)

(2) ความสำคัญของกฎหมายในชีวิตประจำวัน เริ่มตั้งแต่มนุษย์เกิดจนถึงแก่ความตาย นอกจากนั้นในชีวิตประจำวันยังมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายอีกมาก เช่น ซื้อสินค้าก็ต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมายซื้อขาย หน้าที่ของชายต้องรับราชการทหาร

(3) ความสำคัญของกฎหมายที่มีต่อรัฐ เพราะกฎหมายเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปกครองและใช้เป็นกลไกในการรักษาผลประโยชน์ในสังคมที่มีความสมดุลกันจากความต้องการและความขัดแย้งของผลประโยชน์ต่างๆในสังคม

กฎหมาย มีความสำคัญอย่างมากในฐานะที่ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยความยุติธรรมขึ้นในสังคมซึ่ง สุกนธ์ สินธพานนท์ (2544 : 2-4) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกฎหมายไว้ ดังนี้

(1) กฎหมายสร้างความสงบเรียบร้อยและความสงบเรียบร้อยให้กับสังคมและประเทศชาติ คนเราเมื่ออยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก ถ้าทำอะไรกันตามชอบใจ ตามอัธยาศัยของแต่ละคนโดยไม่มีขอบเขตก็อาจกระทบกระทั่งกัน ผิดใจกัน การกระทำบางอย่างอาจไปกระทบผู้อื่นให้เดือดร้อนได้ จึงต้องใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการสร้างความสงบเรียบร้อยแก่สังคมและประเทศชาติ

(2) กฎหมายเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ คนไทยทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ถ้าใครฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามต้องได้รับโทษ และในปัจจุบันกฎหมายจะเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของเราตั้งแต่เกิดจนตาย

(3) กฎหมายก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม คนเราทุกคนย่อมต้องการความยุติธรรมด้วยกันทั้งสิ้น การที่จะตัดสินว่าการกระทำใดถูกต้องหรือไม่นั้นย่อมต้องมีหลักเกณฑ์ ฉะนั้นกฎหมายจึงเป็นกฎเกณฑ์สำคัญที่เป็นหลักของความยุติธรรม

5. ประโยชน์ของการรู้กฎหมาย

ประโยชน์ของการรู้กฎหมาย (นัยนา เกิดวิชัย.2545:12-13)ได้สรุปไว้ดังนี้

(1)ประโยชน์อันเกิดจากการได้รู้สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายและปฏิบัติตนได้ถูกต้องเพื่อความสงบสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

(2) ประโยชน์จากการระวังตัวเองไม่ให้พลั้งพลาดกระทำผิดอันเนื่องมาจากความไม่รู้กฎหมาย และโดยปกติถ้าทำผิดแล้วก็ต้องเกิดความรับผิดชอบไป จะอ้างความไม่รู้กฎหมายมาเป็นข้อแก้ตัวไม่ได้

(3) ประโยชน์ในทางวิชาชีพ เพราะการประกอบอาชีพต่างๆล้วนอาศัยกฎหมายทั้งสิ้น เพราะกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของประชาชนตลอดเวลา เช่น ทำการค้าต้องไปจดทะเบียนการค้า ต้องเสียภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร ต้องจ้างคนทำงานตามกฎหมายแรงงาน

(4) ประโยชน์ในทางการเมืองการปกครอง เมื่อประชาชนรู้กฎหมายและปฏิบัติหน้าที่ของตนครบถ้วนและใช้สิทธิต่างๆตามกฎหมายแล้วก็จะเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงของการปกครองและการบริหารงานทางการเมือง

นอกจากนี้ กฎหมายยังให้ประโยชน์อย่างมากสำหรับผู้ศึกษาวิชากฎหมาย เพราะ การเรียนรู้อวิชากฎหมาย นอกจากจะช่วยให้ผู้ศึกษาเป็นคนทันสมัย มีเหตุผล รักความยุติธรรมแล้วยังจะช่วยให้สามารถปฏิบัติหน้าที่การงานได้อย่างสุขุมรอบคอบ มีประสิทธิภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

นิภาพร ทิวถนอม (2537:5-6) ได้สรุปประโยชน์ของการรู้และการศึกษากฎหมายไว้ดังนี้

(1) ประโยชน์ในด้านการศึกษาวิชาสังคมศาสตร์ทำให้ทราบถึงบทบาทและพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมจากมาตรการทางกฎหมายซึ่งวิวัฒนาการมาจากอดีตถึงปัจจุบัน

(2) ได้รู้สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย เพื่อจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้องเพื่อความสงบสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

(3) ทำให้ระมัดระวังตนเองไม่ให้กระทำผิดกฎหมาย เพราะหลักที่ว่า “ความไม่รู้กฎหมายไม่เป็นข้อแก้ตัว” เมื่อทำผิดแล้วจะต้องรับผิดชอบ เว้นแต่ว่ากฎหมายเปิดโอกาสให้แก้ตัวได้เฉพาะบางกรณีเท่านั้น

(4) ได้รับประโยชน์ในการประกอบอาชีพ เพราะอาชีพต่างๆจะต้องใช้กฎหมายไม่ทางตรงก็ทางอ้อม เช่น เกี่ยวกับค่าจ้างแรงงาน การจดทะเบียนการค้า การค้าประกัน การเสียภาษีอากร การรู้กฎหมายจะเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้สูงขึ้น

กฎหมายที่สำคัญในชีวิตประจำวัน

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของฝ่ายต่างๆไว้ซึ่งกฎหมายอื่นจะออกมาขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญมิได้ รัฐธรรมนูญที่ออกมาใช้บังคับในประเทศใดประเทศหนึ่งควรมีลักษณะเป็นกฎหมายหลักที่วางกฎเกณฑ์ การจัดระเบียบการปกครองประเทศ กล่าวถึงอำนาจอธิปไตย ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ กำหนดที่มาของอำนาจผู้ใช้อำนาจ และสิทธิเสรีภาพของประชาชน กำหนดแนวนโยบายของรัฐ โดยจัดให้มีกำลังทหารในสภาพที่พร้อมเสมอ เพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกราช ความมั่นคง และรักษาผลประโยชน์ของชาติ ส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน โดยยึดหลักความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อกัน วางกฎเกณฑ์หรืออำนาจต่างๆ เช่น อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ให้สัมพันธ์กันเพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชน กำหนดขอบเขตการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ชัดเจน ตลอดจนให้หลักประกัน ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยให้ความเสมอภาคในทางกฎหมายและคุ้มครองเท่าเทียมกัน

เดิมประเทศไทยใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เพราะเกิดจากการเรียกร้องของประชาชน ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญแก่เด็ก โดยได้ให้หลักประกันสิทธิแก่เด็กไว้ดังนี้

1.1 ให้ความเสมอภาคและความเท่าเทียมของบุคคล และห้ามการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่างเรื่องอายุ คือ เด็กๆจะมีฐานะเสมือนคนอื่นในสังคม มีสิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญกำหนด นอกจากนี้ได้รับปัจจัยแล้ว เด็กๆจะมีโอกาสแสดงออกทั้งด้านความคิดและการกระทำเท่าที่ไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายกับตัวเด็กเอง

1.2 เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีจากรัฐโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งหมายความว่า รัฐจะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ทั้งนี้การจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องจัดการให้ทั่วถึงและมีคุณภาพที่เท่าเทียมกัน

1.3 รัฐต้องคุ้มครองและเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว และไม่มีผู้ดูแลหรือทอดทิ้ง หมายความว่า เด็กที่ได้รับความรุนแรงจากครอบครัวไม่ว่าจะถูกทุบตี ถูก

ล่องเกินทางเพศ หรือถูกทอดทิ้ง ขาดปัจจัยสี่ในการดำเนินชีวิต เป็นหน้าที่ของรัฐต้องเข้ามาช่วยเหลือเด็กเหล่านั้น

1.4 รัฐจะต้องให้ความคุ้มครองและพัฒนาเด็ก โดยมีนโยบายการพัฒนาเด็กในด้านต่างๆและคุ้มครองให้เด็กอยู่รอดปลอดภัยในสังคม

1.5 รับผิดชอบต่อแรงงานเด็ก ไม่ให้เกิดการละเมิดกฎหมายแรงงานที่เกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็ก และต้องส่งเสริมสนับสนุนแรงงานเด็กให้ได้รับโอกาสทางสังคมเหมือนเด็กทั่วไปด้วย

1.6 ให้มีองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเด็กเข้าเป็นคณะกรรมการวิสามัญในการพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กในสภาผู้แทนราษฎรที่ได้พิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภาหมายความว่า ปัญหาของเด็กจะได้รับการแก้ไข เด็กจะได้รับการพัฒนาและโอกาสต่างๆตรงตามความต้องการของเด็กมากขึ้น เพราะจะมีผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรงเข้าไปเป็นปากเสียงแทนเด็ก

แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องเด็กไว้พอสมควร แต่ว่าสิทธิโอกาสความเป็นอยู่ของเด็กไทยจะดีขึ้นเพียงใดหรือจะพัฒนาไปในทิศทางใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายที่ชัดเจนของรัฐบาลและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนที่จะมองเข้าใจเด็กอย่างไรเป็นสำคัญ (มานิตย์ จุมปา. 2541 : 70-71 ,ประสพสุข บุญเดช และคณะ.2544 : 36)

2. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2544: 23-28) ได้อธิบายเกี่ยวกับกฎหมายแพ่งลักษณะครอบครัวไว้ดังนี้

2.1 การหมั้น

การหมั้น หมายถึง การที่ชายหญิงทำสัญญาว่าจะทำการสมรสกัน เมื่อเกิดการหมั้นขึ้นแล้วถ้าฝ่ายหนึ่งผิดสัญญาคือไม่ยอมทำการสมรส อีกฝ่ายหนึ่งเรียกค่าทดแทนได้ แต่จะฟ้องศาลเพื่อให้ศาลบังคับให้อีกฝ่ายหนึ่งทำการสมรสไม่ได้

2.1.1 เงื่อนไขของการหมั้น

(1) อายุของคู่หมั้น เกณฑ์การหมั้น คือ ชายและหญิงต้องมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์

(2) ผู้เยาว์จะทำการหมั้นได้ต้องได้รับความยินยอมของบุคคลต่อไปนี้ 1) บิดามารดา ในกรณีที่มิทั้งบิดามารดา 2) บิดาหรือมารดาในกรณีที่บิดาหรือมารดาตาย หรือถูกถอน

อำนาจปกครองหรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอมหรือโดยพฤติการณ์ซึ่งผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมจากบิดาหรือมารดาได้ 3) ผู้รับบุตรบุญธรรมในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม 4) ผู้ปกครอง ในกรณีที่ไม่มีบุคคลซึ่งอาจให้ความยินยอมตาม ข้อ 1.2.1, 1.2.2 และ 1.2.3 หรือมีบุคคลดังกล่าวถูกถอนอำนาจ

2.1.2 ของหมั้นและสินสอด

ของหมั้น คือทรัพย์สินที่ฝ่ายชายให้ไว้แก่ฝ่ายหญิง เพื่อเป็นหลักฐานการหมั้นและเป็นประกันว่าจะทำการสมรสกับหญิง การหมั้นจะสมบูรณ์เมื่อฝ่ายชายได้ส่งมอบ หรือโอนทรัพย์สินอันเป็นของหมั้นให้แก่หญิง เมื่อหมั้นแล้วให้ของหมั้นตกเป็นสิทธิแก่หญิงสินสอด คือทรัพย์สินซึ่งฝ่ายชายให้แก่บิดามารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม หรือผู้ปกครองฝ่ายหญิงแล้วแต่กรณี เพื่อตอบแทนการที่หญิงยอมสมรส ถ้าไม่มีการสมรสโดยมีเหตุสำคัญอันเกิดแก่หญิงหรือโดยพฤติการณ์ซึ่งฝ่ายหญิงต้องรับผิดชอบ ทำให้ชายไม่สมควรหรือไม่อาจสมรสกับหญิงนั้นฝ่ายชายเรียกสินสอดคืนได้

2.1.3 ผลของการหมั้น เมื่อมีการหมั้นแล้ว ถ้าฝ่ายใดผิดสัญญาหมั้น อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเรียกให้รับผิดชอบใช้ค่าทดแทน ในกรณีที่ฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายผิดสัญญาหมั้น ให้คืนของหมั้นแก่ฝ่ายชายด้วย

2.1.4 การเลิกสัญญาหมั้น การเลิกสัญญาหมั้นด้วยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายยอมทำได้โดยไม่ต้องทำเป็นหนังสือมีพยานลงลายมือชื่อ เมื่อเลิกสัญญาแล้วก็กลับคืนสู่ฐานะเดิมฝ่ายหญิงต้องคืนของหมั้น และถ้ามีสินสอดก็ต้องคืนให้แก่ฝ่ายชายด้วย การเลิกสัญญาหมั้นด้วยเหตุที่คู่หมั้นตาย คู่หมั้นอีกฝ่ายหนึ่งจะเรียกเอาค่าทดแทนกันไม่ได้ สำหรับของหมั้นหรือสินสอดนั้นไม่ว่าชายหรือหญิงตาย ฝ่ายหญิงไม่ต้องคืนให้แก่ฝ่ายชาย

2.2 การสมรส

การสมรส หมายถึง การที่ชายและหญิงสมัครใจเข้ามาอยู่กินกันฉันสามีภริยากันโดยไม่เกี่ยวข้องทางชู้สาวกับบุคคลอื่นได้อีก และถ้าจะให้ถูกต้องตามกฎหมายคู่สมรสจะต้องจดทะเบียนสมรสกับเจ้าพนักงานซึ่งเป็นนายทะเบียน ได้แก่ นายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขต

2.2.1 หลักเกณฑ์การสมรส การสมรสจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 5 ประการ คือ 1) ในการสมรสนั้น คู่สมรสฝ่ายหนึ่งจะต้องเป็นชายและอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องเป็นหญิง บุคคลเพศเดียวกันจะสมรสกันไม่ได้ 2) การสมรสจะต้องเป็นการกระทำโดยสมัครใจของชายและหญิง หากชายหญิงไม่ยินยอมสมรสกัน การสมรสนั้นเป็นโมฆะ 3) การกินอยู่ด้วยกันฉันสามีภริยาจะต้องเป็น

ระยะเวลาชั่วชีวิต 4) การสมรสจะต้องมีคู่สมรสเพียงคนเดียว คู่สมรสจะสมรสใหม่ไม่ได้ตราบเท่าที่ยังไม่หย่าขาดจากคู่สมรสเดิม

2.2.2 เงื่อนไขแห่งการสมรส ได้แก่ 1) ชายและหญิงจะต้องมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ มีข้อยกเว้นว่าศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนได้หากมีเหตุอันควร 2) ชายหรือหญิงต้องไม่เป็นคนวิกลจริต หรือเป็นบุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ 3) ชายหรือหญิงมิได้เป็นญาติที่สืบสายโลหิตกันโดยตรงขึ้นไปหรือลงมาก็ดีหรือเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา 4) ผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมจะทำการสมรสกันไม่ได้ 5) ชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสอยู่ไม่ได้ 6) ชายหญิงยอมเป็นสามีภริยากัน 7) หญิงที่เคยสมรสแล้วแต่สามีตาย หรือหย่าขาดจากสามีเดิมจะสมรสใหม่ได้ต่อเมื่อเวลาไม่น้อยกว่าสามร้อยสิบวันได้ล่วงพ้นไปก่อน มีข้อยกเว้นว่าหญิงคลอดบุตรระหว่างนั้นหรือสมรสกับคู่สมรสเดิม หรือมีใบรับรองแพทย์ว่าหญิงมิได้มีครรภ์ หรือมีคำสั่งศาลให้สมรสได้ 8) ผู้เยาว์จะทำการสมรสได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากบิดามารดา ผู้รับบุตรบุญธรรมหรือผู้ปกครองซึ่งมีหลักเกณฑ์เดียวกันกับการหมั้นของผู้เยาว์ 9) การสมรสนั้นจะต้องมีการจดทะเบียน

2.2.3 การสิ้นสุดแห่งการสมรส เมื่อมีการสมรสถูกต้องตามกฎหมายแล้ว การสมรสนั้นอาจสิ้นสุดลงได้ด้วยเหตุดังต่อไปนี้ (สำนักงานอัยการสูงสุด 2544: 124-127) ความตาย ศาลพิพากษาให้เพิกถอน การหย่า

การสิ้นสุดแห่งการสมรสด้วยเหตุดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้ การสิ้นสุดการสมรสโดยการตาย เมื่อคู่สมรสฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดตาย การสมรสนั้นย่อมสิ้นสุด การสมรสที่สิ้นสุดลง เพราะศาลพิพากษาให้เพิกถอน ได้แก่ การสมรสในกรณีดังต่อไปนี้ การสมรสที่ชายและหญิงอายุไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ สมรสโดยการสำคัญผิดในตัวคู่สมรส การสมรสโดยถูกกลฉ้อฉล การสมรสโดยถูกข่มขู่ การสมรสของผู้เยาว์ที่ไม่ได้รับความยินยอมจากบิดามารดา การสมรสสิ้นสุดโดยการหย่า การหย่าซึ่งจะทำให้การสมรสสิ้นสุดลง ได้แก่ การหย่าในกรณีต่อไปนี้

(1) การหย่าโดยความยินยอม คือกรณีที่ทั้งคู่ตกลงที่จะหย่ากันไปเอง
กฎหมาย

บังคับว่าการหย่าโดยความยินยอมจะต้องทำเป็นหนังสือและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อย 2 คน และถ้าการหย่านั้นมีการจดทะเบียนสมรส การหย่าต้องไปจดทะเบียนหย่าต่อหน้านายทะเบียน โดยนำบัตรประจำตัวประชาชนและหลักฐานใบสำคัญการสมรสไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่ด้วย

(2) การหย่าโดยคำพิพากษาของศาล กรณีคู่สมรสฝ่ายหนึ่งประสงค์จะหย่า แต่อีกฝ่ายไม่ต้องการหย่าจึงมีการฟ้องหย่าขึ้น เหตุที่ฟ้องหย่าได้

- 1) สามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นเป็นภรรยา หรือภริยามีสู้ อีกฝ่ายหนึ่งก็ฟ้องหย่าได้
- 2) สามีหรือภรรยาประพฤติชั่วไม่ว่าความประพฤติเช่นนั้นเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ถ้าความประพฤติเช่นนั้นเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง ได้รับความดูถูกเกลียดชังเพราะเหตุที่ยังคงเป็นสามีหรือภริยาของฝ่ายที่ประพฤติชั่วอยู่ต่อไป หรือ ได้รับความเสียหาย เดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภริยามาคำนึงประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้
- 3) สามีหรือภรรยาทำร้ายร่างกายหรือทรมานร่างกายหรือจิตใจหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีอีกฝ่ายหนึ่ง แต่ต้องเป็นการร้ายแรงด้วย อีกฝ่ายหนึ่งจะฟ้องหย่าได้
- 4) สามีหรือภริยาจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งเกินกว่า 1 ปี อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้
- 5) สามีหรือภริยาต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก และได้จำคุกเกินหนึ่งปี ในความผิดที่อีกฝ่ายหนึ่งมิได้มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำผิด หรือยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิดนั้นด้วยและการเป็นสามีภริยากันต่อไปจะเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหาย หรือเดือดร้อนเกินควร อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้
- 6) สามีและภริยาสมัคใจแยกกันอยู่เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมฉันท์สามีภริยาได้โดยปกติสุขตลอดเกิน 3 ปี หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งศาลเป็นเวลาเกิน 3 ปี อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้
- 7) สามีหรือภริยาถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ หรือไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นเวลาเกิน 3 ปี โดยไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้
- 8) สามีหรือภริยาไม่ให้ความช่วยเหลือ อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควรหรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยาอย่างร้ายแรง
- 9) สามีหรือภริยาเป็นบ้าตลอดมาเกิน 3 ปี และความเป็นบ้านั้นยากที่จะหายได้ และความเป็นบ้านั้นต้องถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภริยาไม่ได้อีกต่อไป
- 10) สามีหรือภริยาทำผิดทัณฑ์บนที่ทำไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้
- 11) สามีหรือภริยาเป็นโรคติดต่อร้ายแรง ซึ่งอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่งได้

12) สามีหรือภริยามีสภาพร่างกาย ทำให้สามีหรือภริยานั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

2.2.4 ข้อยกเว้นในเหตุฟ้องหย่า

สำนักงานอัยการสูงสุด (2544 :126-127) ได้กล่าวถึงข้อยกเว้นในเหตุการณ์ฟ้องหย่าไว้ดังนี้

(1) เหตุฟ้องหย่าในกรณีที่สามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นเป็นภริยาหรือภริยามีชู้และเหตุฟ้องหย่าในกรณีที่สามีหรือภริยาประพฤตชั่ว ถ้าภริยาหรือสามีได้ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจให้อีกฝ่ายกระทำการดังกล่าว ฝ่ายที่ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจนั้นจะถือเอามาเป็นเหตุฟ้องหย่าไม่ได้

(2) สิทธิฟ้องหย่าย่อมหมดไปเมื่อฝ่ายที่มีสิทธิฟ้องหย่าได้กระทำการใด อันแสดงให้เห็นว่าได้ให้การกระทำของอีกฝ่าย ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดสิทธิฟ้องหย่านั้นแล้ว

(3) สิทธิในการฟ้องหย่าในกรณีที่สามีหรือภริยามีสภาพร่างกายทำให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่สามารถร่วมเพศได้ตลอดกาล ถ้าเกิดจากการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่กระทำการนั้นจะถือเอาเป็นเหตุฟ้องหย่าไม่ได้

4. กฎหมายเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎร

พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 กล่าวถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกิด การตาย และการย้ายที่อยู่ ดังนี้ คือ

4.1 การแจ้งเกิด เมื่อมีคนเกิดในบ้านใดเจ้าของบ้านหรือบิดามารดาต้องแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่เกิดภายใน 15 วันนับแต่วันเกิด

ถ้ามีการเกิดนอกบ้าน ให้บิดาหรือมารดาแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่เกิดหรือแห่งท้องที่จะพึงแจ้งได้ในโอกาสแรกภายใน 15 วันนับแต่วันเกิด ในกรณีจำเป็นไม่อาจแจ้งได้ตามกำหนดก็ให้แจ้งภายหลังได้แต่ต้องไม่เกิน 30 วันนับแต่วันเกิด

การแจ้งเกิดต้องแจ้งตามแบบพิมพ์สุตบัตร์ ซึ่งนายทะเบียนจะออกสุตบัตร์เป็นหลักฐานให้

4.2 การแจ้งตาย เมื่อมีคนตายในบ้านให้เจ้าบ้านแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่มีคนตายหรือท้องที่ที่พบศพแล้วแต่กรณีภายใน 24 ชั่วโมงนับเวลาตายหรือพบศพ

ถ้ามีคนตายนอกบ้านให้บุคคลที่ไปกับผู้ตายหรือผู้พบศพแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่ตายหรือท้องที่ที่พบศพแล้วแต่กรณีหรือท้องที่ที่พึงจะแจ้งได้ภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาตายหรือพบศพ ในกรณีเช่นนี้จะแจ้งต่อนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่สะดวกกว่าก็ได้

นายทะเบียนผู้รับแจ้งการตายจะออกเอกสารแสดงถึงการตายให้ เพื่อนำไปแสดงต่อผู้เกี่ยวข้อง หรือเพื่อเป็นหลักฐานรับรองการเสียชีวิต เรียกว่า ใบมรณบัตร

4.3 การแจ้งย้ายที่อยู่ เมื่อมีบุคคลย้ายเข้ามาหรือย้ายออกจากบ้านที่มีชื่ออยู่ใน ทะเบียนบ้านจะต้องแจ้งการย้ายเข้าย้ายออกภายใน 15 วันนับแต่วันย้ายเข้าหรือย้ายออกนั้น ผู้ใด ผ่าฝืนดังกล่าวมาแล้วข้างต้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท (ประมวล ทองธรรมนูญและคณะ.2544:269-270)

5. กฎหมายเกี่ยวกับบัตรประจำตัวประชาชน

พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ.2526 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ บัตรประจำตัวประชาชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 กำหนดให้บุคคลมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ มีบัตร ประจำตัวประชาชน 1) มีสัญชาติไทย 2) มีอายุตั้งแต่ 15 ปีบริบูรณ์แต่ไม่เกิน 70 ปีบริบูรณ์ 3) มี ภูมิลำเนาและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในท้องที่นั้น 4) เป็นผู้ที่อยู่ในท้องที่ที่มีพระราชกฤษฎีกา ประกาศให้ใช้พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน

การขอมีบัตรประจำตัวผู้ขอต้องยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในกำหนดเวลา ดังนี้

- (1) หกสิบวันนับแต่วันที่มีอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์
- (2) หกสิบวันนับแต่วันที่ได้สัญชาติไทยหรือได้กลับคืนสัญชาติไทยตามกฎหมายว่า ด้วยสัญชาติ
- (3) หกสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการ ทะเบียนราษฎร
- (4) หกสิบวันนับแต่วันที่พ้นสภาพจากการได้รับยกเว้น

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ผู้ใดไม่มีบัตรต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท บัตรประจำตัวประชาชนใช้ได้ 6 ปีนับแต่วันออกบัตร เมื่อบัตรหมดอายุผู้ถือบัตรขอมีบัตรใหม่ ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่บัตรเดิมหมดอายุ

ผู้ถือบัตรจะขอมีบัตรใหม่ก่อนวันที่บัตรเดิมจะหมดอายุก็ได้ โดยต้องยื่นคำขอภายใน 60 วันก่อนวันที่บัตรเดิมจะหมดอายุ

กรณีบัตรหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดในสาระสำคัญ ผู้ถือบัตรต้องขอมีบัตรใหม่หรือขอ เปลี่ยนบัตรภายใน 60 วันนับแต่วันที่บัตรนั้นหาย ถูกทำลาย หรือชำรุด

กรณีที่ผู้ถือบัตรเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล ผู้ถือบัตรต้องขอเปลี่ยนบัตรใหม่ภายใน 60 วันนับ แต่วันที่ได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนแปลงชื่อตัวและชื่อสกุล

นอกจากนี้ผู้ถือบัตรผู้ใดที่ย้ายที่อยู่จะขอเปลี่ยนบัตรก็ได้
บุคคลที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนได้แก่

- (1) พระมหากษัตริย์
- (2) สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
- (3) พระบรมวงศานุวงศ์
- (4) องคมนตรี
- (5) ข้าราชการตุลาการ
- (6) ข้าราชการพลเรือนตามกฎหมายหรือถูกจ้างในสังกัดกระทรวงกลาโหม
- (7) ข้าราชการกลาโหมประจำการ และคนงานหรือถูกจ้างในสังกัดกระทรวงกลาโหม
- (8) ข้าราชการฝ่ายอัยการ
- (9) สมาชิกสภานิติบัญญัติ
- (10) พนักงานเทศบาลตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยระเบียบพนักงานเทศบาล
- (11) ทหารกองประจำการตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร
- (12) ข้าราชการตำรวจตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการตำรวจ
- (13) ข้าราชการกรุงเทพมหานครตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการ

กรุงเทพมหานคร

- (14) สมาชิกจังหวัดและข้าราชการส่วนจังหวัด
- (15) สมาชิกสภาเทศบาลและพนักงานเทศบาล
- (16) พนักงานองค์การของรัฐ
- (17) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนัน
- (18) ภิกษุ สามเณร นักพรต นักบวช
- (19) กรรมการกองอิสลามแห่งประเทศไทย
- (20) ผู้มีกายพิการเดินไม่ได้ เป็นใบ้ ตาบอดทั้งสองข้าง หรือจิตฟั่นเฟือน
- (21) ผู้ที่อยู่ในที่คุมขังโดยชอบด้วยกฎหมาย
- (22) บุคคลที่อยู่ในระหว่างการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรของกระทรวงกลาโหม
- (23) ข้าราชการครูตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครู
- (24) ข้าราชการการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง
- (25) ผู้ที่มีอายุเกิน 70 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป (ประสพสุข บุญเดช และคณะ.2544 : 186-

6. กฎหมายอาญา

กฎหมายอาญา คือ กฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำใดเป็นความผิดและได้กำหนดโทษซึ่งจะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน กฎหมายอาญาบัญญัติขึ้นเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในสังคม การลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดจะต้องเป็นความผิดที่กระทำโดยเจตนา ตาอาจมียกเว้นบางในบางกรณี กฎหมายอาญามีหลายประเภท ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติต่างๆ ที่ได้ระบุว่า การกระทำใดเป็นความผิดและมีกำหนดโทษไว้ล้วนเป็นกฎหมายอาญาทั้งสิ้น

กฎหมายอาญามีขอบเขตการใช้เกี่ยวกับเรื่องเวลา สถานที่ บุคคลผู้กระทำความผิด กล่าวคือ

(1) เวลาที่กฎหมายใช้บังคับ กล่าวคือ กฎหมายอาจะมีผลใช้บังคับต่อเมื่อที่กระทำความผิดนั้น มีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดและมีกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเท่านั้น การกระทำใดในขณะกระทำนั้นยังไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและไม่ได้กำหนดโทษไว้ ผู้กระทำนั้นไม่ต้องรับโทษทางอาญา

(2) สถานที่ที่กฎหมายอาญาใช้บังคับ ซึ่งจะเห็นได้ว่า การกระทำผิดนอกราชอาณาจักรไม่ต้องโทษตามกฎหมายอาญาของประเทศไทย ยกเว้นการกระทำผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทยไม่ว่าจะอยู่ที่ใดให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร

(3) บุคคลทุกคนไม่ว่าสัญชาติใด หากมากระทำความผิดในราชอาณาจักรไทยหรือถือว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักรไทยใช้กฎหมายอาญาของไทยลงโทษผู้กระทำความผิดเลยก็ได้

ความผิดทางอาญา หมายถึง การกระทำหรืองดเว้นกระทำที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ โดยปกติการกระทำความผิดอาญาจะต้องเป็นการกระทำภายในราชอาณาจักร ยกเว้นบางกรณี เช่น ความผิดต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร การปลอมแปลงเงินตรา และการทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทยให้ถือว่าเป็นความผิดที่กระทำภายในราชอาณาจักร

การกระทำ แบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ การกระทำโดยเจตนา และการกระทำโดยประมาท

การกระทำโดยเจตนา หมายถึง การเคลื่อนไหวร่างกายหรือการไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึกหรืออยู่ภายใต้บังคับของจิตใจและขณะเดียวกันก็ประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผล

คำว่า “โดยรู้สำนึก” หรือ “อยู่ภายใต้บังคับของจิตใจ” หมายความว่า 1) มีความคิดที่จะกระทำ 2) มีการตกลงใจที่จะกระทำตามที่คิดไว้ และ 3) ได้กระทำไป (โดยการเคลื่อนไหวหรือโดยการไม่เคลื่อนไหวร่างกาย) ตามที่ตกลงใจอันสืบเนื่องมาจากความคิด

การไม่เคลื่อนไหวร่างกายเป็นข้อยกเว้นของการกระทำโดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 1) การกระทำโดยดเว้น หมายถึง เป็นการไม่กระทำ คือ ไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึกทั้งๆที่ผู้กระทำมีหน้าที่โดยเฉพาะต้องกระทำเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลนั้นขึ้น และ 2) การกระทำโดยละเว้น เป็นการไม่กระทำ คือ ไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึกทั้งๆที่ผู้กระทำมีหน้าที่โดยทั่วไปที่จะต้องกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยไม่ควรกลัวอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่น

การกระทำโดยประสงค์ต่อผล คือ ทำไปโดยต้องการให้เกิดผลเช่นนั้น แล้วเกิดผลเช่นนั้นตามที่ตนต้องการ ส่วนการกระทำโดยเล็งเห็นผล คือ ผู้กระทำไม่ต้องให้เกิดผลเช่นนั้นขึ้น แต่รู้อยู่ว่าเมื่อทำเช่นนั้นแล้วต้องเกิดผลเช่นนั้นขึ้นอย่างแน่นอน

กระทำโดยประมาท หมายถึง การกระทำโดยไม่ใช้ความระมัดระวังซึ่งบุคคลในฐานะเช่นนั้นสามารถใช้ความระมัดระวังได้แต่ไม่ใช้ให้เพียงพอ

การกระทำผิดอาญานั้นหากมีบุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำ ถือเป็นผู้ร่วมกระทำผิดต้องร่วมรับโทษด้วย ได้แก่ ตัวการ ผู้ใช้ให้กระทำความผิดและผู้สนับสนุน

ตัวการ คือ คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกัน คือ ร่วมกระทำที่แสดงออกมาภายนอก ร่วมใจ คือ มีเจตนาร่วมกระทำผิด เป็นการกระทำที่อยู่ภายในกระทำความผิดซึ่งผู้ร่วมกระทำนั้นต้องร่วมรับโทษฐานเป็นตัวการ

ผู้ใช้ให้กระทำความผิด หมายถึง บุคคลที่คิดและตกลงใจจะกระทำความผิดหนึ่ง แต่ไม่ได้กระทำด้วยตนเอง กลับใช้คนอื่นโดยการจ้าง การวาน การยุยงส่งเสริม การบังคับ การขู่เข็ญด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งให้ผู้อื่นทำแทน

ผู้สนับสนุน คือ ผู้ที่กระทำการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่ผู้อื่นในการที่ผู้อื่นกระทำความผิด

การพยายามกระทำความผิด คือ ผู้ที่ลงมือกระทำความผิดแล้ว แต่การกระทำนั้นไม่เป็นผลสำเร็จตามความต้องการของผู้กระทำ ต้องรับโทษสองในสามของความผิดสำเร็จ

การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่กฎหมายให้อำนาจบุคคลนั้น เช่น บุคคลนั้นได้กระทำการเพื่อป้องกันสิทธิของตนโดยชอบด้วยกฎหมาย คือ ผู้ที่จำต้องกระทำการเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ ผู้กระทำนั้นไม่มีความผิด

การกระทำผิดซึ่งได้รับยกเว้นโทษ ได้แก่

(1) เด็กกระทำผิด ได้แก่ เด็กอายุไม่เกิน 7 ปีกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษหรือเด็กอายุเกินกว่า 7 ปีแต่ไม่เกิน 14 ปีกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่จะต้องถูกอบรมแทน

(2) กระทำผิดด้วยความจำเป็น คือ ผู้ที่ต้องกระทำผิดด้วยความจำเป็นเพราะถูกบังคับหรือด้วยความจำเป็นเพื่อให้พ้นภัยอันตรายที่มีผู้ก่อให้เกิดขึ้น อันเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงและไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขึ้นให้ตนเองพ้นภัยอันตรายนั้นได้ และได้กระทำไปไม่เกินสมควรแก่เหตุ

(3) การกระทำตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าพนักงาน แม้การกระทำนั้นจะเป็นการกระทำผิดตามกฎหมายก็ตาม ผู้กระทำตามคำสั่งนั้นไม่ต้องรับโทษ

การกระทำซึ่งมีเหตุลดหย่อนโทษ ได้แก่

(1) กรณีที่เป็นญาติกัน คือ ผู้กระทำผิดและผู้เสียหายเป็นญาติกัน เช่น บิดาทำต่อบุตร สามีทำต่อภรรยา พี่น้องร่วมบิดามารดาทำผิดต่อกัน เป็นต้น

(2) การกระทำผิดโดยบันดาลโทสะ คือ ผู้ที่กระทำความผิดเนื่องจากถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม และได้กระทำต่อผู้ข่มเหงในขณะนั้น

(3) เด็กอายุกว่า 14 ปี แต่ไม่เกิน 17 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ศาลจะว่ากล่าวตักเตือน กำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติหรือจะพิพากษาลงโทษ และให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงครึ่งหนึ่งก็ได้

การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำผิดไปนั้นย่อมจะมีสาเหตุและพฤติการณ์ที่แตกต่างกัน รวมทั้งผู้กระทำผิดนั้นเองก็มิได้มีเหมือนกันทั้งร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อมก็แตกต่างกัน การกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดนั้นจึงไม่อาจกำหนดตายตัวแน่นอนได้ กฎหมายจึงให้พิจารณาข้อลดหย่อนโทษต่างๆ ให้แก่ผู้กระทำผิด กล่าวคือ สามารถหย่อนโทษให้แก่ผู้ซึ่งเขลาเบาปัญญา ผู้ตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส ผู้มีคุณความดีมาก่อน ผู้ที่รู้สำนึกและพยายามบรรเทาผลร้ายของการกระทำผิด ให้ความรู้แก่ศาลเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา เป็นต้น

ผู้ใดฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ต้องระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าถึงยี่สิบปีในกรณีฆ่าบุคคลบางประเภท เช่น บิดามารดา เจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ การฆ่าโดยใช้วิธีทารุณโหดร้าย การฆ่าโดยไตร่ตรองไว้ก่อน หรือการฆ่าเพื่อปกปิดความผิดของตน เป็นต้น ต้องรับโทษสถานเดียว คือ ประหารชีวิต ส่วนการทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นตาย ผู้ทำร้ายต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงห้าปี หากกระทำต่อบุคคลบ่งประเภทข้างต้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี การเข้าร่วมชูลมุนต่อผู้ระหว่างบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไป (ยกพวกตีกัน) และบุคคล

หนึ่งบุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เข้าร่วมในการนั้นหรือไม่ก็ตามถึงแก่ความตาย โดยการกระทำในการ ชุลงมุนต่อผู้อื่น ผู้เข้าร่วมชุลมุนต่อผู้อื่นทุกคนมีความผิดต่อระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสี่พันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ถ้าผู้ที่เข้าร่วมในการชุลมุนต่อผู้อื่นแสดงได้ว่า ได้กระทำไปเพื่อ ห้ามการชุลมุนต่อผู้อื่นหรือเพื่อป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจของผู้อื่น ผู้นั้นกระทำ ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย การทำร้ายร่างกายนี้ต้องถึงขนาดเป็นอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจ จึงจะเข้าฐานความผิดนี้ หากทำร้ายถึงขนาดเป็นอันตรายสาหัส คือ ทำให้ผู้อื่นต้องสูญเสียอวัยวะ หรือทุพพลภาพหรือเจ็บป่วยเรื้อรังซึ่งอาจถึงตลอดชีวิต หรือทุพพลภาพหรือเจ็บป่วยด้วยอาการ ทุกขเวทนาเกินกว่ายี่สิบวันหรือจนประกอบกรงานตามปกติไม่ได้เกินกว่ายี่สิบปีต้องระวางโทษ หนักขึ้น ส่วนการทำร้ายร่างกายที่ไม่ถึงขนาดเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจต้องระวางโทษตาม บทลหุโทษแล้วแต่กรณี

ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เช่น

(1) ความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ โดยการเอาทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของ รวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต

(2) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงทรัพย์ ด้วยการลักทรัพย์โดยฉกฉวยเอาซึ่งหน้า

(3) ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์ เป็นการข่มขืนใจผู้อื่นให้ยอมให้หรือยอมจะให้ตนหรือ ผู้อื่นได้รับประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือโดยจะขู่เข็ญว่าจะทำ อันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของผู้ถูกขู่เข็ญหรือของบุคคลที่สามจนผู้ ถูกข่มขืนใจยอมเช่นนั้น(เป็นลักษณะของการขู่)

(4) ความผิดฐานชิงทรัพย์ เป็นการใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าในทันใดนั้นจะใช้ กำลังประทุษร้าย (เป็นลักษณะของการลงมือประทุษร้ายหรือกำลังจะประทุษร้าย) เพื่อให้ได้มาซึ่ง ทรัพย์สิน ให้ความสะดวกแก่การลักทรัพย์ หรือการพาทรัพย์นั้นไป ใ้ยื่นให้ซึ่งทรัพย์นั้น ยึดถือเอา ทรัพย์นั้นไว้ ปกปิดการกระทำผิดนั้นหรือให้พ้นจากการจับกุม

(5) จากข้อ 4) หากเป็นการกระทำโดยร่วมกันกระทำผิดด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป ถือเป็น การกระทำฐานปล้นทรัพย์ ต้องระวางโทษตามความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ทั้งสิ้น

ความผิดเกี่ยวกับเพศที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น

(1) การกระทำชำเราเด็กหญิงอายุยังไม่เกินสิบห้าปี ซึ่งมีใช้ภริยาของตน โดยเด็กนั้น จะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

(2) หากการกระทำซ้ำเราตามข้อ 1) เกิดกับเด็กหญิงอายุยังไม่เกินสิบสามปี ผู้กระทำต้องระวางโทษหนักขึ้น

(3) หากการกระทำซ้ำเราตามข้อ 1) หรือ ข้อ 2) ในลักษณะโทรมเด็กหญิงและเด็กหญิงนั้นไม่ยินยอมหรือได้กระทำโดยมีอาวุธปืน หรือวัตถุระเบิด หรือโดยใช้อาวุธ ผู้กระทำทุกคนต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต

(4) การทำอนาจารแก่เด็กไม่ว่าจะชายหรือหญิงโดยเด็กมีอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

(5) กรณีผู้ใดเพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น เป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารซึ่งชายหรือหญิงไม่ว่าจะโดยความยินยอมของผู้นั้น หรือผู้นั้นไม่ยินยอมก็ตาม ถือเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศทั้งสิ้น

ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น

(1) ผู้ใดหวังเหนี่ยวหรือกักขังเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปีหรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กนั้นปราศจากเสรีภาพในร่างกายและให้เด็กนั้นกระทำการใดให้แก่ผู้กระทำหรือบุคคลอื่น เพื่อจะเอาเด็กนั้นลงเป็นทาส หรือให้มีฐานะคล้ายทาสหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร พามาจากที่ใด ชื่อ ชาย จำหน่าย รับ หรือหวังเหนี่ยวซึ่งเด็กนั้น

(2) ผู้ใดโดยทุจริต รับไว้ จำหน่าย เป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปซึ่งเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี แม้ผู้นั้นจะยินยอมก็ตาม ถือเป็นความผิดที่ผู้กระทำต้องรับโทษทั้งสิ้น หากแต่จะมากน้อยต่างกันขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการกระทำ (นัยนา เกิดวิชัย.2541, ประสพสุข บุญเดช และคณะ. 2544:94-101, กระมล ทองธรรมชาติและคณะ.2544 : 267-268)

สรุป กฎหมายในชีวิตประจำวัน ก็คือ คำสั่งหรือข้อบังคับที่ประชาชนต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนก็จะมิบังโทษ ซึ่งคำสั่งหรือข้อบังคับนั้นเกี่ยวข้องกับวงจรชีวิต ตั้งแต่เริ่มชีวิต การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม จนกระทั่งจบชีวิต ได้แก่ การเกิด เรื่องบุตร เรื่องบุตรบุญธรรม การศึกษา เรื่องบัตรประจำตัวประชาชน การเลือกตั้ง การรับราชการทหาร การหมั้น การสมรส การตาย และมรดก ทั้งนี้ยังรวมถึง กฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ได้แก่ การกู้ยืมเงิน การค้าประกัน การจ้างงาน การจำหน่าย การซื้อขาย และการกระทำผิดฐานต่าง ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับเจตคติ

1. ความหมายของเจตคติ

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ดังนี้

ลัวน สายยศ และอังคณา สายยศ (2542:54) ได้ให้นิยาม เจตคติหรือทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกเชื่อ ศรัทธาต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด จนเกิดความพร้อมที่จะแสดงการกระทำออกมา ซึ่งอาจจะไปในทางดีหรือไม่ดีก็ได้ เจตคดียังไม่เป็นพฤติกรรมแต่เป็นตัวการที่จะทำให้พฤติกรรม ดังนั้นเจตคติจึงเป็นคุณลักษณะของความรู้สึกที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในใจ

ปรียาพร วงศ์อนุตโรจน์ (2543:237-242) ให้ความหมายของเจตคติว่า หมายถึง ความชอบ ความไม่ชอบ ความลำเอียง ความคิดเห็น ความรู้สึกเชื่อฟังใจของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มักจะเกิดขึ้นเมื่อเรารับรู้หรือประเมินสิ่งนั้นๆเราจะเกิดอารมณ์ ความรู้สึกบางอย่างควบคู่ไปกับการรับรู้นั้น เจตคติมีลักษณะเป็นทั้งพฤติกรรมภายนอกที่สังเกตได้ และเป็นพฤติกรรมภายในที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยง่าย

สุรางค์ ไคว้ตระกูล (2545:366) กล่าวว่า เจตคติเป็นแนวโน้มที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้า ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งคน วัตถุสิ่งของ หรือความคิด เจตคติอาจจะเป็นบวกหรือลบ ถ้าบุคคลมีเจตคติทางบวกต่อสิ่งใดก็จะมีพฤติกรรมที่จะเผชิญกับสิ่งนั้น แต่ถ้ามีเจตคติในทางลบก็จะหลีกเลี่ยง

ไฮลการ์ด (Hilgard.1962 อ้างถึงใน กฤษณา ศักดิ์ศรี.2540-182) ให้ความหมายของเจตคติ คือ แนวโน้มของการกระทำที่หันเหเข้าหาหรือถอยหนีจากวัตถุหรือสถานการณ์ต่างๆ

พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ (2536 : 169) ให้ความหมายของเจตคติ คือ ความรู้สึกหรืออารมณ์ที่แสดงออกมาเป็นท่าที สภาพ ความพร้อมทางความคิดและจิตใจของบุคคลที่จะรับและสนองตอบต่อสิ่งเร้าและสถานการณ์ต่างๆในทิศทางที่เป็นบวก ลบหรือเป็นกลาง

วิฑูรย์ สิมะโชคดี (2539 : 11) ให้ความหมายของเจตคติ คือ ระดับของความรู้สึกในแง่บวกหรือลบที่มีต่อสิ่งใดๆ

ประสิทธิ์ ทองอุ่น (2542 ; 29) ให้ความหมายของเจตคติ คือ เป็นความรู้สึกและปฏิกิริยาความพร้อมที่จะกระทำในเชิงบวกหรือในเชิงลบที่มีต่อเป้าหมาย

วิไลวรรณ บันสวน (2547 : 32) ได้สรุปว่าเจตคติ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น ที่บุคคลมีต่อบุคคล สถานการณ์ สถาบันและข้อเสนอใดๆซึ่งเป็นความพร้อมก่อนที่จะตัดสินใจตอบสนองทั้งในทางที่ยอมรับหรือปฏิเสธ

สมบุรณ์ ชิดพงศ์ (2535 : 437) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกโน้มเอียงทางจิตใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ความโน้มเอียงดังกล่าวเป็นไปได้ทั้งในทิศทางที่พึงปรารถนา (ชอบพอใจ) หรือไม่พึงปรารถนา (เกลียด ไม่พอใจ) ก็ได้ การที่บุคคลมีเจตคติต่อสิ่งใดไปในทิศทางใดนั้น บุคคลนั้นย่อมพร้อมที่จะปฏิบัติต่อสิ่งนั้น สอดคล้องกับทิศทางที่ตนมี

สุวิทย์ หิรัญยกานนท์ (2540 : 21) ได้ให้ความหมายของเจตคติ คือ แนวความคิดเห็นท่าที หรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เจตคติมีทั้งดีและไม่ดีทั้งนี้ย่อมสุดแล้วแต่ภาวะของสมองและอารมณ์ที่แสดงปฏิกิริยาต่อสิ่งนั้น สาเหตุเนื่องจากสิ่งเร้าและประสบการณ์ต่อสิ่งแวดล้อมที่ได้ประสบมา

2. ลักษณะของเจตคติ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543:242-245) กล่าวว่า เจตคติมีลักษณะดังนี้

(1) เจตคติเกิดจากประสบการณ์ สิ่งเร้าต่างๆรอบตัว บุคคล การอบรมเลี้ยงดู การเรียนรู้ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดเจตคติ แม้ว่าประสบการณ์ที่เหมือนกันก็จะมีเจตคติที่แตกต่างกันไปด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น สติปัญญา อายุ เป็นต้น

(2) เจตคติเป็นความพร้อมในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าเป็นการเตรียมความพร้อมภายในของจิตใจมากกว่าภายนอกที่จะสังเกตได้ สภาวะความพร้อมที่จะตอบสนองมีลักษณะที่ซับซ้อนของบุคคลที่จะชอบหรือไม่ชอบ ยอมรับหรือไม่ยอมรับ และจะเกี่ยวเนื่องกับอารมณ์ด้วย

(3) เจตคติมีทิศทางของการประเมิน ทิศทางของการประเมิน คือ ลักษณะความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้น ถ้าเป็นความรู้สึกหรือการประเมินว่าชอบ พอใจ เห็นด้วย ก็หมายความว่า เป็นเจตคติทางบวก แต่ถ้าผลการประเมินออกมาในทางที่ไม่ดี ก็หมายความว่า เป็นเจตคติทางลบ

(4) เจตคติที่มีความเข้มข้น คือ มีปริมาณมากน้อยของความรู้สึก ถ้าชอบมากหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งก็แสดงว่าเจตคติมีความเข้มข้นในระดับสูง

(5) เจตคติที่มีความคงทน เจตคติเป็นสิ่งที่บุคคลยึดมั่นถือมั่นและมีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคลนั้น การยึดมั่นในเจตคติต่อสิ่งใดทำให้การเปลี่ยนแปลงเจตคติเกิดขึ้นได้ยาก

(6) เจตคติมีทั้งพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก พฤติกรรมภายในเป็นสภาวะทางจิตใจซึ่งหากไม่ได้แสดงออกก็ไม่สามารถจะรู้ได้ว่าบุคคลนั้นมีเจตคติอย่างไร ส่วนเจตคติที่เป็นพฤติกรรมภายนอกจะแสดงออกเนื่องจากถูกกระตุ้น และการกระตุ้นนี้ยังมีสาเหตุอื่นๆ ร่วมอยู่ด้วย เช่น บุคคลแสดงความไม่ชอบด้วยการดูค่าคนอื่น และนอกจากเหตุผลของการไม่ชอบแล้วอาจเกิดจากการถูกทำร้ายด้วย

(7) เจตคติจะต้องมีสิ่งเร้าจึงเกิดการตอบสนองขึ้น แต่ก็ไม่จำเป็นว่าเจตคติที่แสดงออกจากพฤติกรรมภายใน และพฤติกรรมภายนอกจะสอดคล้องกัน เพราะก่อนแสดงออกบุคคลนั้นอาจปรับปรุงความรู้สึกที่จะกระทำให้เหมาะสมกับบรรทัดฐานของสังคม แล้วจึงแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก

สุรวงศ์ ไคว่ตระกูล (2545 : 367) ได้อธิบายลักษณะของเจตคติไว้ดังนี้

- (1) เจตคติเป็นสิ่งที่เรารู้
- (2) เจตคติเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลกล้าเผชิญกับสิ่งเร้าหรือหลีกเลี่ยง ดังนั้นเจตคติจึงมีทั้งทางบวกและทางลบ
- (3) เจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ องค์ประกอบเชิงความรู้สึก อารมณ์ (Affective component) องค์ประกอบเชิงปัญญาหรือการรู้คิด (Cognitive Component) และองค์ประกอบเชิงพฤติกรรม (Behavior component)
- (4) เจตคติเปลี่ยนแปลงได้ง่าย การเปลี่ยนแปลงเจตคติอาจเปลี่ยนแปลงจากทางบวก เป็นทางลบ ซึ่งบางครั้งเรียกว่า การเปลี่ยนแปลงทิศทางของเจตคติ หรืออาจเปลี่ยนแปลงความเข้มข้น (Intensity) หรือความมากน้อย
- (5) เจตคติเปลี่ยนแปลงไปตามชุมชนหรือสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก เนื่องจากชุมชนหรือสังคมหนึ่งๆอาจมีค่านิยมที่เป็นอุดมการณ์พิเศษเฉพาะ ดังนั้นค่านิยมเหล่านี้จึงมีอิทธิพลต่อเจตคติของสมาชิกสังคมนั้น ซึ่งในกรณีที่ต้องการเปลี่ยนแปลงเจตคติต้องเปลี่ยนแปลงค่านิยม
- (6) สังคมประภคิต (Socialization) มีความสำคัญต่อการพัฒนาการทางด้านเจตคติของเด็ก โดยเฉพาะเจตคติต่อความคิดและหลักการที่เป็นนามธรรม เช่น อุดมคติ เจตคติต่อเสรีภาพในการพูด การเขียน

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

ธีระพร อูวรรณโณ (2535 : 457) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติมีอยู่ 4 ปัจจัย ด้วยกันคือ

- (1) ครอบครัวเป็นแหล่งสำคัญต่อการเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคล โดยเฉพาะในช่วงที่บุคคลอยู่ในวัยเด็ก พ่อและแม่เป็นสมาชิกที่มีอิทธิพลต่อเด็ก พ่อ แม่ เป็นผู้ถ่ายทอดความเชื่อ เจตคติ และค่านิยมในเรื่องต่างๆให้กับเด็กทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา
- (2) ผู้อื่นที่บุคคลพบปะด้วยอาจมีมากมายในชีวิตของแต่ละบุคคล เช่น เพื่อน และครู อาจารย์ ในสังคมไทยต่างมีอิทธิพลในการถ่ายทอดเจตคติเรื่องต่างๆเช่น เจตคติทางบวกต่อพวกพ้อง จากสถาบันศึกษาเดียวกัน และเจตคติทางลบต่อสถาบันการศึกษาอื่น ครู อาจารย์

เป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการสอนนักเรียน ซึ่งเป็นผู้ที่มีโอกาสมากในการปลูกฝังเจตคติต่างๆให้กับนักเรียน

(3) สื่อมวลชน เป็นแหล่งสำคัญอีกแหล่งหนึ่งต่อการเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ผู้รับในด้านอิทธิพลของการโฆษณาทางสื่อมวลชนในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาทบทวนงานวิจัยที่ส่วนมากทำหลังจากปี ค.ศ.1971 รวม 21 เรื่อง หลักฐานทางวิจัยบ่งชี้อย่างชัดเจนว่า การโฆษณามีอิทธิพลอย่างมากในการที่จะทำให้เกิดเจตคติทางบวกและทางลบ

(4) ประสบการณ์ทางตรงกับที่หมายของเจตคติ ความคิดที่ว่าเจตคติและพฤติกรรมเป็นสาเหตุซึ่งกันและกันนั้น ก็คือเจตคติสามารถเกิดจากการที่บุคคลได้มีประสบการณ์ทางตรงกับที่หมายและจะเป็นเจตคติที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของบุคคลมากกว่าเจตคติที่เกิดขึ้นโดยทางอ้อมในอีกด้านหนึ่ง หากบุคคลเคยมีเจตคติต่อที่หมายหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยอ้อม เช่น การได้ยินได้ฟังจากผู้อื่น หรือได้ชมทางโทรทัศน์หากต่อมาเขามีโอกาสมีประสบการณ์ทางตรงกับที่หมาย ประสบการณ์ทางตรงนี้อาจย้ำเจตคติเดิมของเขา หรือเปลี่ยนแปลงเจตคติของเขาไปในทางบวกหรือทางลบก็ได้

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ถ้าความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมถูกระทบไม่ว่าในระดับใดก็ตาม จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติทั้งสิ้น นอกจากนี้องค์ประกอบต่างๆในกระบวนการสื่อสารล้วนแต่มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงเจตคติได้ทั้งสิ้น

4. ประเภทของเจตคติ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2539 : 10) ได้แบ่ง เจตคติแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) เจตคติทั่วไป (general attitude) ได้แก่ สภาพของจิตใจโดยทั่วไปเป็นแนวคิดประจำตัวของบุคคล เจตคติทั่วไปได้แก่ ลักษณะของบุคลิกภาพอันกว้างขวาง เช่น การมองโลกในแง่ดี การเคร่งในระเบียบประเพณี เป็นต้น

(2) เจตคติเฉพาะอย่าง (specific attitude) ได้แก่ สภาพทางจิตใจที่บุคคลมีต่อวัตถุ สิ่งของ บุคคล สถานการณ์และสิ่งอื่นๆเจตคติเฉพาะอย่างนี้แสดงออกในลักษณะชอบ ไม่ชอบ สิ่งนั้น คนนั้น ถ้าชอบหรือเห็นดีด้วยก็เรียกว่ามีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่ถ้าไม่ชอบ ไม่เห็นดีด้วยและเห็นว่าไม่ดี ก็เรียกว่า มีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

ซึ่ง สุพันธ์ทา แก้วสุข (2544 : 43) แบ่งประเภทเจตคติยังได้เป็น 5 ชนิด

(1) เจตคติในด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ (affective attitude) ประสบการณ์ที่คนหรือสิ่งของได้สร้างความพึงพอใจและความสุข จะทำให้มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น คนนั้น ตลอดจนคนอื่นๆที่คล้ายคลึงกัน แต่ถ้าประสบการณ์ในคนนั้น สิ่งนั้น ทำให้เกิดความทุกข์ ความเจ็บปวด ไม่

พอใจ ก็จะทำให้มีเจตคติที่ไม่ดีต่อคนนั้น สิ่งนั้น เช่น นักเรียนไม่ชอบเรียนคณิตศาสตร์ เรียกว่า มีเจตคติไม่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์ เนื่องจากเคยสอบตก เรียนแล้วไม่เข้าใจ ถูกครูดุ และ เข้มงวด เป็นต้น

(2) เจตคติทางปัญญา (intellectual attitude) เป็นเจตคติที่ประกอบด้วยความคิด และความรู้เป็นแกน บุคคลอาจมีเจตคติต่อบางสิ่งบางอย่าง โดยอาศัยการศึกษาหาความรู้จน เกิดความเข้าใจและมีความสัมพันธ์กับจิตใจ คืออารมณ์และความรู้สึกร่วม หมายถึง มีความรู้จน เกิดความซาบซึ้งเห็นดีเห็นงามด้วย เช่น เจตคติต่อศาสนา เจตคติที่ไม่ดีต่อยาเสพติด

(3) เจตคติทางการกระทำ (action-oriented attitude) เป็นเจตคติที่พร้อมจะนำไป ปฏิบัติเพื่อสนองความต้องการของบุคคล เจตคติที่ดีต่อการพูดจาไพเราะอ่อนหวาน เพื่อให้คนอื่น นิยมชมชอบ เจตคติที่ดีต่องานในสำนักงาน

(4) เจตคติทางด้านความสมดุล (balance attitude) ประกอบด้วยความสัมพันธ์ ทางด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ เจตคติทางปัญญาและเจตคติทางการกระทำ เป็นเจตคติที่ ตอบสนองความต้องการพื้นฐานที่เป็นที่ยอมรับของสังคมทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่นำไปสู่ จุดมุ่งหมายของตนและเสริมแรงการกระทำเพื่อสนองความต้องการของตนต่อไป

(5) เจตคติในการป้องกันตัว (ego-defensive attitude) เป็นเจตคติเกี่ยวกับการ ป้องกันตนเองให้พ้นจากความขัดแย้งภายในใจ ประกอบด้วยความสัมพันธ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ความสัมพันธ์ด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ ด้านปัญญา และด้านการกระทำ เช่น ความก้าวร้าว ของนักเรียนเกิดจากถูกเพื่อนรังแกจึงแสดงออกเป็นการระบายความขัดแย้งหรือความตึงเครียด ภายในได้อย่างหนึ่งทำให้จิตใจดีขึ้น

5. องค์ประกอบของเจตคติ

เจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ (ปรียาพร วงศ์อนุดโรจน์.2543:237-242)

(1) องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Component) เป็น องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้นๆเพื่อเป็นเหตุผลที่จะสรุปความและ รวมเป็นความเชื่อหรือช่วยในการประเมินสิ่งเร้านั้นๆ

(2) องค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ (Affective Component) เป็น องค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า ต่างเป็นผลต่อ เนื่องมาจากการที่บุคคลประเมินผลสิ่งเร้านั้นแล้วมีความพอใจหรือไม่พอใจ ต้องการหรือไม่ ต้องการสิ่งเหล่านั้น

(3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อมหรือความโน้มเอียงที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติหรือตอบสนองสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้จากการประเมินผลพฤติกรรมที่แสดงออกมาจะมีความสอดคล้องกับความรู้สึกนั้น

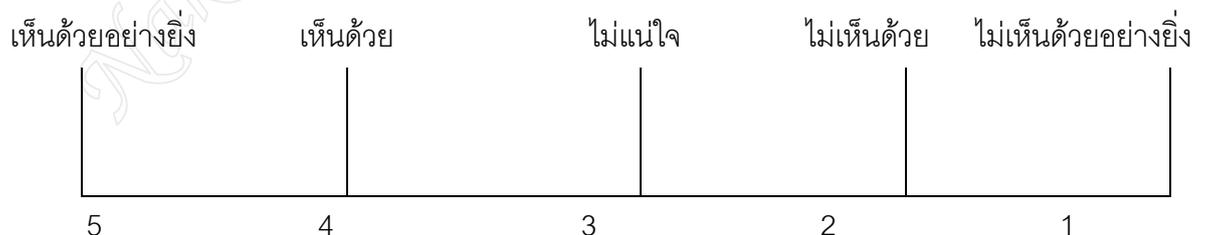
6. การวัดเจตคติ

ในการวัดเจตคตินั้นมีนักวิจัยหลายท่านได้สร้างเครื่องมือวัดเจตคติไว้หลายแบบด้วยกัน equal appearing intervals ของเธอร์สโตน การวัดเจตคติโดยวิธี scatogram analysis ของกู๊ดแมน การวัดเจตคติโดยวิธี semantic differential ของออสกูตและคนอื่นๆ แต่ในการวัดเจตคติครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธี summated rating scale ของลิเคิร์ต (Likert) เพราะเป็นมาตรวัดที่ใช้สะดวก สร้างง่าย รวดเร็ว และมีความเชื่อมั่นค่อนข้างสูง

มาตรวัดแบบลิเคิร์ตที่มีชื่อเรียกกันหลายชื่อ ได้แก่ Likert's scale, summated rating scale, ผู้คิดคือ Rensis Likert มาตรวัดแบบนี้จะประกอบด้วยข้อความที่แสดงความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหลายๆ ข้อความ ซึ่งจะกล่าวถึงในทางที่ดี (ทางบวก) และไม่ดี (ทางลบ) และลักษณะข้อความที่นำมาใช้จะต้องไม่ใช่ข้อความจริง การตอบให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกต่อข้อความนั้นๆ ว่าตนมีความรู้สึกอยู่ในระดับใดใน 5 ช่วง หรือ 5 ระดับ จากไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง (สุนันทา แก้วสุข.2544 : 46)

หลักการวัดเจตคติโดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต

- (1) ข้อความที่จะใช้จะต้องครอบคลุมช่วงเจตคติทั้งหมดที่เราศึกษา
- (2) การตอบแต่ละข้อความจะบอกถึงเจตคติที่มีอยู่ของบุคคล
- (3) เจตคติของแต่ละคนพิจารณาได้จากการรวมคำตอบของเขาจากข้อความต่างๆ ทุกข้อความในมาตรวัดนั้น
- (4) เจตคติทั้งหลายของบุคคลจะมีการกระจายเป็นโค้งปกติ

แผนภาพที่ 2.1 แสดงการวัดระดับเจตคติ

(ที่มา วราวุธ สกลธนารักษ์.2543 : 65)

จากภาพจะเห็นได้ว่าระดับความรู้สึกมีค่าตั้งแต่ 1-5 คือค่า 1 และ 2 เจตคติทางลบ โดยค่า 1 เป็นค่าระดับความรู้สึกต่ำสุด และค่า 2 เป็นค่าระดับความรู้สึกรองลงมา สำหรับ 3 เป็นระดับความรู้สึกที่กำกวมระหว่างเจตคติทางบวกและเจตคติทางลบ คือความรู้สึกไม่แน่ใจ นอกจากนั้นคือ 4 และ 5 เป็นเจตคติทางบวกโดยค่า 5 เป็นค่าระดับความรู้สึกที่สูงที่สุดคือเห็นด้วยอย่างยิ่ง และค่า 4 เป็นระดับความรู้สึกรองลงมาคือเห็นด้วย แบบวัดของลิเคิ์ทน์ยังได้กำหนดให้ข้อความทุกข้อความมีความสำคัญเท่ากันหมด คะแนนของผู้ตอบแต่ละคนที่มีเจตคติดีต่อสิ่งใด ก็ย่อมที่จะมีโอกาสที่จะตอบเห็นด้วยกับข้อที่สนับสนุนนั้นมาก และโอกาสที่จะตอบเห็นด้วยกับข้อความที่ต่อต้านสิ่งนั้นก็ม้น้อย และโอกาสที่จะตอบเห็นด้วยกับข้อความที่ต่อต้านสิ่งนั้นก็จะมีมาก คะแนนรวมของทุกข้อจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงเจตคติของผู้ตอบในแบบวัดเจตคติของแต่ละคน

7. การพัฒนาด้านจิตพิสัย

แครทโวล บลูม และมาเซีย (Bloom, 1956 อ้างใน ทิศนา แชมมณี, 2550 : 237 – 239) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive domain) ด้านเจตคติหรือความรู้สึก (affective domain) และด้านทักษะ (psycho-motor domain) ซึ่งในด้านเจตคติหรือความรู้สึกนั้น แครทโวล (Krathwohl) บลูม (Bloom) และมาเซีย (Masia) ได้จัดลำดับขั้นการเรียนรู้ไว้ 5 ขั้น ประกอบด้วย

1. ขั้นการรับรู้ (receiving or attending) ซึ่งก็หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียน
2. ขั้นการตอบสนอง (responding) ได้แก่ การที่ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความสนใจในค่านิยมนั้น แล้วมีโอกาสได้ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง
3. ขั้นการเห็นคุณค่า (valuing) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมนั้น แล้วเกิดเห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น
4. ขั้นการจัดระบบ (organization) เป็นขั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตน
5. ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย (characterization) เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ตนรับมาอย่างสม่ำเสมอและทำจนกระทั่งเป็นนิสัย

วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้สึก/เจตคติ/ค่านิยม/คุณธรรม หรือจริยธรรม ที่พึงประสงค์ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการ

กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ การสอนเพื่อปลูกฝังค่านิยมใด ๆ ให้แก่ผู้เรียน สามารถดำเนินการตามลำดับขั้นของวัตถุประสงค์ทางด้านเจตคติของบลูมและคณะไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การรับรู้ค่านิยม (receiving/attending) ผู้สอนจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ในค่านิยมนั้นอย่างใส่ใจ

ขั้นที่ 2 การตอบสนองต่อค่านิยม (responding) ผู้สอนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีโอกาสตอบสนองต่อค่านิยมนั้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม ดังนี้ 1) การยินยอมตอบสนอง 2) การเต็มใจตอบสนอง 3) ความพึงพอใจในการตอบสนอง

ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่าของค่านิยม (valuing) ผู้สอนจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น เช่น การให้ลองปฏิบัติตามค่านิยมแล้วได้รับการตอบสนองในทางที่ดี เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนหรือบุคคลอื่นที่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เห็นโทษหรือได้รับโทษจากการละเลยไม่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม ดังนี้ 1) การยอมรับในคุณค่านั้น 2) การชื่นชอบในคุณค่านั้น 3) ความผูกพันในคุณค่านั้น

ขั้นที่ 4 การจัดระบบค่านิยม (organization) เมื่อผู้เรียนเห็นคุณค่าของค่านิยมและเกิดเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้นและมีความโน้มเอียงที่จะรับค่านิยมนั้นมาใช้ในชีวิตของตน ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาค่านิยมนั้นกับค่านิยมหรือคุณค่าอื่น ๆ ของตน และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมต่าง ๆ ของตน ในขั้นนี้ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมสำคัญ ดังนี้ 1) การสร้างมโนทัศน์ในคุณค่านั้น 2) การปฏิบัติตามหลักยึดมั่นจนเป็นนิสัย

ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์จนถึงระดับที่สามารถปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย นอกจากนั้นผู้เรียนยังได้เรียนรู้กระบวนการในการปลูกฝังค่านิยมให้เกิดขึ้น ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการปลูกฝังค่านิยมอื่น ๆ ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่นต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โกสุม วงศ์อนันต์นนท์ (2547:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความรู้และความสนใจเกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวันของประชาชน : กรณีศึกษาในเขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร

การวิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาระดับความรู้ และความสนใจ เกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวันของประชาชน 2) เปรียบเทียบความรู้ และความสนใจ เกี่ยวกับกฎหมายใน

ชีวิตประจำวันของประชาชน ระหว่าง เพศ อาชีพ และระดับการศึกษา 3) หาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ และความสนใจ เกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวันของประชาชน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในเขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร มีความรู้กฎหมายในชีวิตประจำวัน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความรู้กฎหมายเกี่ยวกับวงจรชีวิตและการดำรง อยู่ในสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ความรู้กฎหมายเกี่ยวกับครอบครัวอยู่ในระดับสูง ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่ในระดับปานกลาง มีความสนใจกฎหมายในชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับปานกลาง เพศชายและเพศหญิงมีความรู้ และความสนใจกฎหมายในชีวิตประจำวัน ของประชาชนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาชีพ และระดับการศึกษา ต่างกัน มีความรู้และความสนใจเกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวันของประชาชนต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความรู้กฎหมายในชีวิตประจำวัน ของประชาชนต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความรู้กฎหมายในชีวิตประจำวัน และความสนใจกฎหมายใน ชีวิตประจำวันมีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกคู่

ปิยะสันต์ กาววิไล (2543:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงความรู้ ความเข้าใจของประชาชนใน จังหวัดเชียงใหม่ในการทำนิติกรรมสัญญา

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงความรู้และความเข้าใจของประชาชน ในจังหวัดเชียงใหม่ในการทำนิติกรรมสัญญา ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่ กำหนดในการทำนิติกรรมสัญญาในระดับปานกลาง เนื่องจากปัญหาที่สำคัญในการทำนิติกรรม สัญญา คือ การขาดความรู้ความเข้าใจในภาษาที่ใช้ในตัวสัญญา ทำให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจาก คู่สัญญา และกลายเป็นปัญหาทางกระบวนการยุติธรรมจำนวนมากในปัจจุบัน

รุ่งอรุณ บุญสายันต์ และ คณะ (2544:บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพความรู้ความ เข้าใจในข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 และการพัฒนา บุคลากร กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การศึกษาสภาพความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนตาม รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 และ การพัฒนาบุคลากร : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมายที่ เกี่ยวข้องสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 2) เพื่อ ศึกษาประเภทปัญหาที่ละเมิดสิทธิของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 3) เพื่อทราบวิธีการใน

การแก้ไขปัญหาของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 4) เพื่อทราบวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลากรให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540

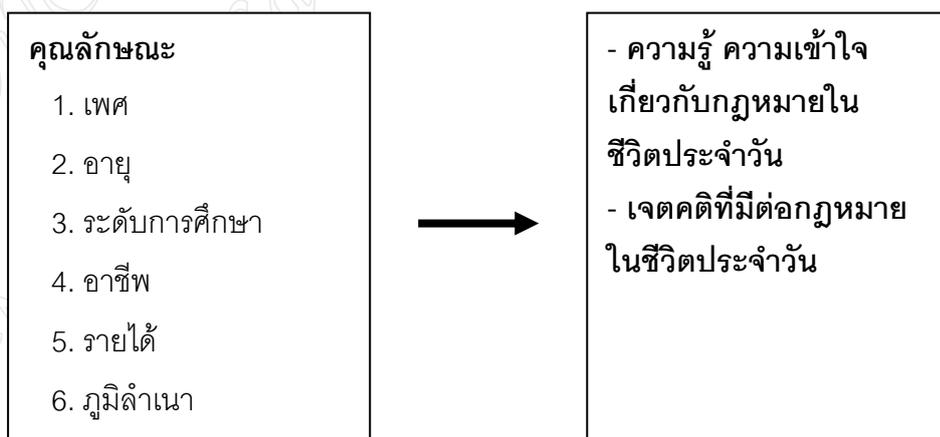
ผลการศึกษาวิจัย พบว่า สภาพความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมายทั้ง 5 ประเด็นการศึกษา ได้แก่ ประเด็นกฎหมายเกี่ยวกับ สิทธิในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน สิทธิชุมชน สิทธิทางการเมือง สิทธิที่จะได้รับการทำนุบำรุงจากรัฐ การใช้สิทธิเพื่อคุ้มครองการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ทুমสาย จันน์หอม (2542:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ.2540 : ศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อต้องการทราบว่า เจตนารมณ์อันแน่วแน่ของสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ ฉบับประชาชน ที่มุ่งหวังให้ปวงชนชาวไทยได้มีรัฐธรรมนูญที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอย่างแท้จริงนั้น ได้รับการตอบสนองจากประชาชนเพียงใด

ผลการศึกษา พบว่า ผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 เป็นอย่างดี โดยเฉพาะสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 2.2 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย